

A couple of hikers, a woman in a purple jacket and a man in a maroon shirt, are seen from behind as they ascend a wooden staircase built on a steep, grassy hill. They are both wearing backpacks. The view from the top of the stairs shows a sandy beach and waves in the distance. The foreground is filled with lush green grass and foliage.

Visionære veje

Udvikling af rekreativ
infrastruktur

Forord

Vi er vilde med naturen. Mange danskere kommer mere ud i det fri end tidligere, og stadig flere målgrupper benytter sig af ture i naturen og landskabet.

Når vi færdes i naturen, er det ofte til fods eller på cykel – på anlagte stier og afmærkede ruter i skove, i parker, langs kysten eller i plantager. Vi har populære stier og skønne ruter med store besøgstal og de prægtige nationalparker og naturparker oplever øget tilstrømning af gæster.

Kyst- og naturturister udgør en stor og betydelig del af dansk turisme. For danske og internationale turister ligger strand, kyst, hav og naturoplevelser højt på listen over de foretrukne rejsemotiver. Gå- og vandreture i naturen samt korte cykelture står øverst i kataloget over populære ferieaktiviteter.

Tendenserne understreger et behov for udvikling og drift af en naturnær rekreativ infrastruktur på nationalt niveau. En infrastruktur, der kan understøtte efterspørgslen og muligheden for, at alle kan få gode, sammenhængende aktive oplevelser i det danske landskab.

Der tages allerede mange skridt til at sikre en bæredygtig udvikling af den danske natur, og der foretages lige nu

betydelige nationale investeringer i udvikling af rekreativ infrastruktur.

Flere tiltag er på vej både lokalt og nationalt – tiltag, som kalder på en koordineret planlægning af forbindelser til naturområder og landskaber. Koordination af indsatser vil bidrage til at lede og fordele gæster på en måde, der er i overensstemmelse med den natur, der forvaltes og udvikles.

Dansk Kyst- og Naturturisme nedsatte i 2023 en strategisk dialoggruppe vedrørende rekreativ infrastruktur. Formålet var at drøfte grundlaget for en styrket koordination mellem nøgleinteressenter om udvikling, prioritering og drift af en udbygget, velplanlagt og sammenhængende rekreativ infrastruktur.

Under overskriften *Visionære veje* sætter Dansk Kyst- og Naturturisme fokus på det potentiale, den rekreative infrastruktur har for fremtiden, og den retning som diskussioner i den strategiske dialoggruppe har peget hen mod.

Jeg håber, at *Visionære Veje* vil være kilde til inspiration og bidrage til at tage en fælles udvikling af den rekreative infrastruktur til nye højder.

Jens Hausted
Direktør
Dansk Kyst- og Naturturisme

**”Rekreativ
infrastruktur er
fysiske elementer,
strukturer og
rammer, der
understøtter
adgangen til at
bruge og opleve
naturen og
landskabet”**

Visionære Veje er udarbejdet af Dansk Kyst- og Naturturisme.

Repræsentanter fra Erhvervsministeriet, Miljøministeriet, Transportministeriet, Naturstyrelsen, Vejdirektoratet, Kommunernes Landsforening, Friluftsrådet og Dansk Cykelturisme har bidraget til drøftelserne i den strategiske dialoggruppe.

Den rekreative infrastruktur i Danmark

Begrebet rekreativ infrastruktur forklarer ikke sig selv. Det dækker over meget forskelligt, og det tillægges forskellig værdi afhængigt af konteksten. Det kan gøre det sværere at afkode, hvad rekreativ infrastruktur egentlig er. Inden for den gruppe af aktører, der hver dag arbejder med rekreativ infrastruktur, er der skabt et sprog for begrebet. Her ved "man", hvad der menes, når der tales om rekreativ infrastruktur. "Man" ved også, at der er forskel på en sti og en rute. To ord, mange af os måske vil bruge i flæng – og som for mange vil virke som det samme. Men inden for den rekreative infrastrukturens verden er der forskel. En betydelig én af slagsen.

Rekreativ infrastruktur er samtidigt et begreb, der dækker over meget og meget: Fysiske faciliteter og steder, der er designet og udviklet til fritidsaktiviteter i naturen. Det er skilte ruter på veje og stier. Det er faciliteter og attraktioner. Det omfatter aftaler og strukturer, som har rekreativ anvendelse af natur og landskab som formål. Den rekreative infrastruktur inkluderer parker, fritidshavne, gangstier og cykelstier, steder at overnatte og steder at raste. Der er rekreativ infrastruktur ved søer og strande, i bevaringsområder og naturreservater og i skove og plantager.

Rekreativ infrastruktur skal skabe adgang og sammenhæng samt sikre bedre faciliteter til at understøtte oplevelsen, adfærden og aktiviteter. Det handler om bedre skiltning og vejvisning. Og om at du kan købe en kop kaffe undervejs og blive serviceret, når du kommer frem.

Det handler om, at vi alle ejer naturen og de fælles arealer – og at vi alle skal have gavn af den – men også passe på den.

Visionære veje skal bidrage til en fælles samtale om udvikling af rekreativ infrastruktur i Danmark. Det vil vi gøre med afsæt i den viden og det arbejde, som myndigheder, det offentlige, civilsamfundet, organisationer, foreninger og virksomheder står i spidsen for. Vi vil bygge oven på det, der allerede eksisterer, og anvise og sikre sammenhæng til nye initiativer, der kan styrke den rekreative infrastruktur.

"Vi har talt om adgang til naturen i rigtig mange år – for 10 år siden blev det forbundet med sweatre og spejdere. I dag er der større og mange interesser for naturen. Benyttelse, beskyttelse, brugerrettigheder, og spørgsmål om, hvordan alle og naturen kan være der."

Interesseorganisation

Brugerne i naturen

En velovervejet og attraktiv infrastruktur, der fremhæver landskabets unikke træk og styrker forbindelsen til stedet, kan inspirere og informere. Det kan opnås ved at udvikle og anlægge stier og områder, der reflekterer forskellige behov og ønsker for oplevelser i naturen, tilpasset både landskabet og brugernes forskelligartede præferencer.

Meningsgivende

Det slår sjældent fejl, at naturoplevelser giver mening. Og derfor skal vi arbejde for, at det giver mening for flere mennesker – i endnu flere situationer. Det betyder, at borgerne skal have øget adgang, tilknytning og ejerskab.

Alle, uanset baggrund, forudsætninger og interesseniveau, skal have mulighed for adgang til rekreative oplevelser. Oplevelser, der er tilrettelagt, så der sker en formidling af særlige steder, flotte udsyn, karakteristiske elementer, gode opholdssteder, variation i terræn, beplantning og behov for beskyttelse.

Landskabet er rammen

Forskellige steder i landet, med forskellig kultur- og naturhistorie, lægger op til forskellige oplevelser

og forskellige formidlingsformer. Brugere skal guides og nudges til at se det særlige i landskabet og få dette fremhævet via adgang og ved at forstærke de elementer, der er særlige for det enkelte sted. Via gangbroer og udkigstårne gøres landskabet selvforklarende, og stedets karakter bliver fremhævet. På den måde arbejdes der hen imod, at landskabet taler for sig selv, ved at man intuitivt forstår landskabets karakteristika og måske også dets historiske og kulturelle lag – eller bliver nysgerrig på det.

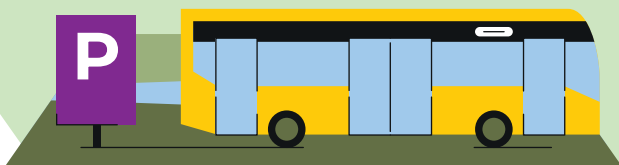
Inddragelse

På brugerniveau er der vidt forskellige og subjektive indgangsvinkler til, hvad folk gerne vil opleve ude i landskabet. Nogle vil gerne have oplevelser med andre, nogle vil være alene. Nogle vil have fart på, andre bevæge sig langsomt. Nogle vil langt, andre kortere. Ved at planlægge en rekreativ infrastruktur, der giver muligheder for variation i oplevelser og måder at bevæge sig i landskabet på, inkluderer man mange typer af brugere. Forskellige brugergrupper kan med fordel inddrages i anlæg og vedligehold af stier og ruter, som passer til netop deres behov.

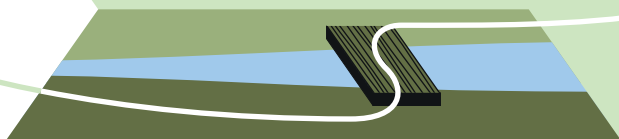
Aktiv mobilitet



Transport



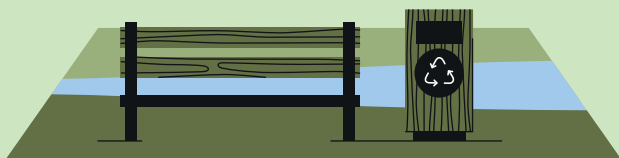
Stier og veje



Skiltning og ruter



Faciliteter



Service



Sammenhængende og nationalt

Stier, veje, ruter og faciliteter er med til at gøre det nemt at komme ud i naturen for alle. Både dem, der vil have en daglig gåtur i det lokale område, og familien, der vil tage på cykeltur i Danmark i deres ferie.

En undersøgelse fra Idrættens Analyseinstitut viser, at 64 % af danskerne årligt bruger afmærkede stier og ruter. Og 41 % gør det mindst et par gange om måneden. Tallene understreger det kæmpe potentiale, der er for, at endnu flere vil gøre det i fremtiden. Særligt hvis det er let for dem. Hvis man vil finde stierne i dag, skal man nærmest kende navnet eller vide, at den er der, for at kunne søge online. Det skal være nemmere at planlægge sin tur og se, hvilke muligheder der er. Både for lokale og for turister. Hvis vi skal have flere til at tage ud i naturen, så skal det være let og ligetil for alle.

En veltilrettelagt rekreativ infrastruktur skal planlægges, så den leder brugerne de ønskede steder hen, på en let tilgængelig måde. Derhen, hvor den rekreative værdi og natur- og kulturoplevelserne er størst. Den skal samtidig lede gennem områder, hvor naturen er robust nok til at kunne holde til det, og hvor stierne er bygget til at kunne tåle et betydeligt besøgstryk.

Faciliteter, transport, stier, ruter og veje skal planlægges, så de binder det rekreative Danmark sammen. Lige nu er der huller i Danmarkskortet. En mere sammenhængende planlægning vil på sigt binde hele landet sammen og give unikke muligheder for at opleve Danmark, uanset hvordan man bevæger sig – til fods, på cykel eller på vandet. Det betyder samtidig, at der skal være tæt opkobling til den kollektive trafik, så alle målgrupper kan komme ud i naturen og benytte den til netop det, den enkelte har brug for og lyst til.

”Den rekreative infrastruktur er et sammenskudsgilde – der er ikke én organisation eller virksomhed, der arbejder med det.”

Offentlig myndighed

Potentialer ved rekreativ infrastruktur

En sundere hverdag

Trivsel og sundhed er udfordret i Danmark. Rekreativ infrastruktur, der inviterer til fysisk aktivitet og ophold i naturen, kan hjælpe til en sundere hverdag med mere motion og til afslapning og psykisk velvære.

Udvikling af landdistrikter

Landdistrikterne er flere steder præget af affolkning, begrænset arbejdsudbud og beskæftigelsesmuligheder. Indbydende rekreative områder bidrager sammen med naturskønne områder til at fastholde landdistrikternes attraktivitet, skabe erhvervsudvikling, flere jobs og styrke bosætningen. Erfaringer viser, at boliger sælges hurtigere, når de markedsføres med rekreativ infrastruktur i nærheden.

Klimatilpasning og rekreativ kystudvikling

Klimaforandringer udfordrer vores kyster og stiller store krav til klimatilpasning. Hvis vi samtænker klimatilpasning og rekreativ infrastruktur, kan vi skabe multifunktionelle løsninger: Regnvandsbassiner, der samtidig fungerer som skateranlæg, eller diger, der også fungerer som parkeringskældre. Det vil styrke både naturen og byoplevelsen for borgere og turister.

Turismeudvikling

Der er stigende efterspørgsel efter oplevelser og adgang til naturen – både blandt turister og borgere. Rekreativ infrastruktur kan skabe job- og vækst i turisterhvervet og være med til at gøre Danmark til en endnu mere attraktiv turistdestination. Bedre cykel- og servicefaciliteter kan fx være med til fastholde Danmark i positionen som et cykelland, der er værd at holde sin aktive ferie i.

Beskyttelse af natur og biodiversitet

Biodiversiteten er truet. Ikke kun af klimaændringer, men også af menneskelig aktivitet i naturen. Udviklingen af velplanlagte og bæredygtige rekreative områder, med en understøttende rekreativ infrastruktur, medvirker til, at sårbare områder skånes og natur- og biodiversitet kan prioriteres.

Fællesskaber i det fri

Den rekreative infrastruktur skaber rammen om fællesskaber og kan være til gavn for både de naturvante og mindre naturvante. Rekreative aktivitetsområder for, fx børn og unge, er til glæde for børnefamilien, men kan også gøre naturen til en forlængelse af klasseværelset.

3 ud af 4 danskere oplever, at friluftsliv øger deres livskvalitet

84% oplever, at friluftsliv har positiv effekt på deres psykiske velvære og humør.

Kilde: Friluftsrådet 2017



2,6 mio. cykelturister med et gennemsnitligt døgnforbrug på 1.000 kr. i 2022

Det er 100 kr. mere i gennemsnitligt døgnforbrug end 1,7 mio. cykelturister brugte i 2017.

Kilde: VisitDanmark 2023



1 mia. kr. i erhvervspotentiale over de næste 10 år

– hvis 25% af det anslåede investeringsbehov på 2-4 mia. kr. i kyst- og klimasikring i danske kystbyer anlægges som multifunktionelle strukturer, der samtænker et aktivt fritidsliv med klimasikring.

Kilde: Center for Turisme, Innovation og Kultur, SDU 2020



Fælles standarder – klar retning for brugerne

En sammenhængende og udbygget rekreativ infrastruktur består udover det, der er synligt i landskabet, også af en række støtteelementer.

Støttelementerne kan være et stærkt datagrundlag, analog- og digital formidling, kobling til offentlig transport samt servicefaciliteter for brugerne.

En række af støtteelementerne findes i de mange igangværende initiativer vedrørende rekreativ infrastruktur. Initiativerne har forskellige målsætninger og ophav, og de finansieres af bl.a. offentlige aktører, private og fonde.

I det videre arbejde med rekreativ infrastruktur skal der være et stærkt fokus på kvalitet og bæredygtig udvikling. Prioriteringer og investeringer betyder efterfølgende driftsopgaver med kvalitetssikring af den fysiske infrastruktur, ajourføring af data, kort og formidlingsmateriale samt evt. videreudvikling af oplevelsen. Der skal være plads til forskellighed og lokal branding, men det skal være nemmere for brugerne at finde information ét sted og på samme overordnede vis.

Den fremtidige udvikling af rekreativ infrastruktur skal ske ud fra en prioritering og forståelse for værdiskabelsen på alle niveauer.

Dataarkitektur

En ambitiøs fysisk rekreativ infrastruktur skal understøttes af en ambitiøs digital infrastruktur. Ambitionen skal være en fælles stærk og understøttet dataarkitektur, som samler data om fysiske elementer som veje, stier og friluftsfaciliteter. Dataarkitekturen, der baserer sig på en økosystem-tankegang, skal være rammen for individuelle systemer, som data registreres i, og som kan suppleres med data fra flere domæner eller forvaltningsområder. En dataarkitektur skal herudover indeholde aftaler og standarder, fx om hvem der har ansvaret for de relevante data, hvor data registreres, og hvordan data udstilles.



Rekreativ infrastruktur i fremtiden

De mange aktører, der arbejder med rekreativ infrastruktur, skal hver især fortsætte med at gøre det, de er bedst til. Men det kræver en vedholdende indsats at få de ambitiøse målsætninger om at skabe en sammenhængende rekreativ infrastruktur til at blive til virkelighed.

Visionære veje er én brik i en samlet indsats, hvor myndigheder, organisationer og private aktørers kræfter skal spille sammen. Men det er en afgørende brik, fordi den anviser de muligheder, som en fælles og koordineret indsats kan føre til. *Visionære veje* peger samtidig mod en indsats, der samler eksisterende og kommende initiativer.

Ambitionen er, at der etableres en national organisering. Den skal have til opgave at bidrage til udviklingen og prioriteringen af en stærk rekreativ infrastruktur.

En mulig organiseringsmodel kunne være et tværfagligt og tværsektorielt partnerskab bestående af udvalgte ministerier, kommuner, turisme- og friluftorganisationer.

Der skal nedsættes et sekretariat til at udgøre den operationelle del af organiseringen. Sekretariatet skal betjene en eventuel styregruppe og sikre koordination af nationale og kommunale strategier og samtidig agere koblingspunkt for konkrete indsatser, initieret af de involverede organisationer.

En national organisering vil på sigt kunne varetage opgaver på tværs af geografi, transportformer og aktiviteter – både i forhold til planlægning og formidling. Organiseringen skal arbejde med vidensgrundlag, fysisk planlægning, rammevilkår, vedligeholdelse af data, digital formidling og drift.

Formålet er, at koordination og den fælles udvikling skal bidrage til at indfri de mange potentialer, der er ved rekreativ infrastruktur.

Inspiration



Foto: Danske trailcentre/Matters

Mødesteder i landskabet

Danmarks Idræts Forbund og Lokale og Anlægsfonden har udviklet en ny form for faciliteter til udendørs idræt – såkaldte trailcentre. Danmarks fem første trailcentre er undervejs og skal fungere som servicebygninger og mødesteder for alle former for udendørs idræt – både løb, ridning, cykling, sejladssport eller svømning. Centrene er beliggende i naturen, hvor de tilbyder idrætsudøvere faciliteter som fx omklædningsrum, opbevaring af overtrækstøj, vandpost, vaskeplads til cyklen og adgang til rutekort.

Klintekongens land

Camønoen er en af Danmarks første større sammenhængende vandreruter med tydelig branding og formidling. Ruten snor sig gennem et varieret landskab. Her mødes folk for at vandre, mens de passerer historiske vartegn, frodige marker og kystlinjer, der ånder fred og ro. Med skilte, forskellige sværhedsgrader og handicapvenlige kort og faciliteter er Camønoen et tilgængeligt tilbud for alle – for gangbesværede, for såvel voksne som børn og såvel erfarne som uerfarne vandrere. Camønoen understøtter både lokalsamfund og turismeudvikling. Langs ruten er der mulighed for overnatning – i alt fra telt til slot.



Foto: Camønoen/ Mads Tolstrup



Foto: Destination British Columbia

Offentlig myndighed for rekreativ infrastruktur

British Columbia i Canada tilbyder en lang række forskellige former for rekreativ infrastruktur til glæde for både borgere og turister. Udviklingen og vedligeholdelsen af rekreativ infrastruktur i provinsen udspringer af en offentlig myndighed for rekreativ infrastruktur, Recreation Sites and Trails. Som en afgørende del af myndighedens arbejde, har organisationer og enkeltpersoner, via en standardiseret proces, mulighed

for at ansøge om at oprette og udvikle rekreativ infrastruktur. Det har resulteret i, at Recreation Sites and Trails i dag har ansvaret for 1740 rekreative områder og 529 trails på tværs af provinsen. British Columbia kan som følge af en koordineret tilgang med et lokalt engagement, tilbyde en ekstraordinær tilgængelighed med et stort udvalg af rekreative naturoplevelser.



Foto: Visit Limburg/Frank Ressler

Cykling, der sikrer den fulde oplevelse

Det rekreative cykelnetværk i Limburg, Belgien, står som et fyrtårn i udviklingen af infrastruktur, der har revolutioneret måden, cyklister navigerer og oplever landskabet på. Gennem et system af cykelstier, der alle er forbundet med hinanden via cykelknodepunkter, kan cyklister begive sig ud på strækninger, der inviterer til både natur- og kulturoplevelser, lokalsamfund og

overnatningsmuligheder. Netværket er et eksempel på innovativ og brugervenlig infrastruktur, der understøtter grøn mobilitet, fremmer turisme og tilbyder en enestående cykeloplevelse. Succesen vidner om vigtigheden af strategisk planlægning og fokus på brugeroplevelsen i udviklingen af bæredygtig transportinfrastruktur.

Et detaljeret nationalt netværk, som faciliterer adgang til aktiviteter i naturen

I Schweiz eksisterer en unik rekreativ infrastruktur. Den er opstået gennem 30 års strategisk satsning og samarbejde om udvikling, drift og markedsføring via organiseringen SwitzerlandMobility. Den indeholder rekreative ruter for en lang række ikke-motoriserede transportformer med tæt kobling til den kollektive trafik. SwitzerlandMobility er organiseret som et partnerskab mellem 26 kantoner, bred ministeriel repræsentation, turismeorganisationer og transportmyndigheder og friluftorganisationer.

SwitzerlandMobility tilbyder detaljerede kort, rutebeskrivelser, og andre oplysninger for bevægelse i både fritids- og pendlerøjemed. Formålet er at fremme bæredygtig mobilitet og turisme ved at gøre det nemmere at planlægge og deltage i udendørsaktiviteter. SwitzerlandMobility koordinerer et forgrenet netværk og sikrer sammen med kantonerne og udvalgte ministerier, at skiltning og stinetsværk er opdateret, dataunderstøttet og bliver vedligeholdt og udbygget.



Foto: Switzerland Mobility



Foto: Destination Nordvestkysten